

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

תמוז תשפ"ג, יולי 2023

חוזר מפמ"ר באזרחות תשפ"ד

מנהל/ות בתיה"ס העל יסודיים
רכז/ות מקצוע אזרחות בבתי"ס
מחנכות ומחנכים לאזרחות

"אם יוצאים מגיעים למקומות נפלאים" (ד"ר סוס)

אנו יוצאים לדרך עם "תכנית הברגרות הגמישה" המאפשרת גמישות רבה בתהליכי ההוראה, למידה והערכה ביחד עם מהימנות ותקפות. תכנית זו באה להעצים ולחזק את לימודי המורשת, חברה ורוח ובתוכם את לימודי האזרחות שבימים אלו מקבלים משמעות רבה עוד יותר בחשיבות פיתוח וגיבוש הזהות, האחריות ותחושת המחויבות לקהילה, לחברה ולמדינה.

חוזר מפמ"ר לשנת תשפ"ד מפרט את כלל ההנחיות הקיימות והעדכונים במסגרת "תכנית הברגרות הגמישה" ומתייחס לרצף הלמידה באזרחות. המידע עצמו נגיש [במרחב הפדגוגי אזרחות](#).
לרשותכם צוות הדרכה הנותן מענה מקצועי בסוגיות השונות.

אנו מאחלים לכולכם חופשה נעימה ופתיחת שנה מוצלחת.

בהערכה רבה,

עינת אחיון

מפמ"ר אזרחות ומנהלת אגף מח"ר (בפועל)

בלהה גליקסברג

מפמ"ר היסטוריה ומפ"א
אזרחות בחמ"ד

עלאא אסעד
מוביל מגזר דרוזי

תמים עראקי
מוביל מגזר
ערבי ובדואי

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

תוכן עניינים

תפיסת הלמידה המתחדשת 2030

1. הוראת האזרחות

1. הוראת אזרחות בחטיבת ביניים

2. הוראת אזרחות בחטיבה עליונה

1.2.1 תכנית הברגרות הגמישה – החל משכבת י' תשפ"ד

א. מתווה ישן

ב. מתווה חדש

ג. "בשביל ישראל"

ד. נש"ף – נתיב מורים שותפי פיתוח

עולים חדשים - תכנית הברגרות הגמישה – שכבה י'

1.2.2 למידה והיבחנות – תלמידי י"א- י"ב

נושאי ליבה ואשכולות בחירה

מטלת ביצוע

עולים חדשים

בחינות לאקסטרימים ונבחני משנה

1.2.3 תכנית נש"ף (נתיב שותפי פיתוח) באזרחות

1.2.4 כתיבת עבודות גמר באזרחות 5 יח"ל

1.2.5 הרחבה/ הגבר באזרחות 5 יח"ל

2. פיתוח מקצועי

1. פיתוח מקצועי - השתלמויות

2. רישיון הוראה

3. סיוּרִים לימודיים באזרחות

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

תפיסת הלמידה המתחדשת 2030

מטרת החינוך בישראל לטפח לומד בעל ידע, מיומנויות וערכים שיאפשרו לו להתפתח לאדם משכיל, למצות יכולותיו ולתרום לחברה. **תפיסת הלמידה המתחדשת 2030** מגדירה את שלוש-עשרה המיומנויות שחשוב להקנות לבוגרים שלנו.

הוראה על פי תכנית הלימודים החדשה בחטיבת הביניים וכן תהליך העבודה על המשימות המבוקרות מזמנים הזדמנות נפלאה להקנות לתלמידים ידע לצד מיומנויות. בנוסף להקניית המיומנויות האורייניות, נשים דגש על מיומנויות רגשיות וחברתיות, כגון מודעות עצמית ותחושת מסוגלות, הכוונה עצמית ויכולת לעבוד בצוות. בשנה"ל תשפ"ד ינתן דגש בהקניית המיומנויות:

- **אוריינות לשונית** המהווה בסיס ללימוד תחומי הדעת במדעי הרוח.
- **אוריינות המידע** המסייעת להתמודד עם שפע המידע המתחדש חדשות לבקרים – לאתר מידע, להעריך את המידע ולהציג מידע באופן ברור, חוקי והוגן.
- **אוריינות דיגיטלית** שרכישה על ידי התלמידים מאפשרת לאתר מידע איכותי ומהימן להתנהל ברשת באופן מושכל, הוגן ומכבד.
- **חשיבה ביקורתית** החיונית לצמיחתם של בוגרים המסוגלים לנסח טיעון מנומק, לחוות דעה, לקבל החלטות ולחשוב באופן עצמאי.
- **חשיבה יצירתית** המאפשרת טיפוח גמישות מחשבתית, סקרנות ומקוריות.

אנו קוראים לכם להצטרף למגוון השתלמויות שעניינן הצעות לדרכי הטמעת המיומנויות בהוראה בכיתה בחטיבת הביניים וכן בחטיבה העליונה.

הנושא השנתי לשנת הלימודים תשפ"ד: מיצוי ומצוינות

הנושא השנתי הנבחר ע"י משרד החינוך, הינו: מיצוי ומצוינות. במהלך השנה נעסוק בנושא השנתי ואופן יישומו בהוראת האזרחות. פרטים בהמשך.

קידום אקלים מיטבי ומניעת אלימות וחרם

קידום אקלים מיטבי ומניעת אלימות וחרם הינם נושאים שחובה עלינו לקדם ולחנך. נושאים רבים בלימודי האזרחות עוסקים בשיח מיטבי, סובלנות, קבלת האחר והיכולת לקדם חיים משותפים. מומלץ לשלב תכנים וטקסטים מתוך תכנית הלימודים הנוגעים בנושא חשוב זה וכן לקדם שיח פלורליסטי וסובלני.

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

1. הוראת האזרחות

תוכנית הלימודים באזרחות היא תוכנית משותפת למערכת החינוך על מגזריה: הממלכתי, הממלכתי דתי, הערבי והדרוזי. התוכנית מבוססת על הדגשת אופייה של מדינת ישראל בהיותה מדינה יהודית ודמוקרטית, על היכרות עם המאפיינים, הערכים והעקרונות של המשטר הדמוקרטי ולימודם, על המשטר במדינת ישראל ועל אתגר החיים המשותפים תוך שילוב מיומנויות ודיון בערכים.

1.1 הוראת אזרחות בחטיבת הביניים

תכנית הלימודים החדשה לחטיבת הביניים יצאה לדרך. כבר השנה פתחנו מספר השתלמויות להטמעת התכנית ונמשיך בפיתוח מקצועי גם בשנה הקרובה. שימו לב, כי החל משנת תשפ"ה תכנית זו תהיה תכנית החובה בחטיבת הביניים.

התכנית עצמה מאפשרת ארגון צורת הלמידה תוך שילוב ידע, מיומנויות, דיון בערכים והצעות דידקטיות ומתן גמישות ובחירה רבה עבור המורה. כמו כן, לכל יחידת חובה קישור ליחידות הוראה מתוקשבות אשר יסייעו בתכנון, גיוון והעשרת הוראת האזרחות.

יחידת הוראה מתוקשבת כוללת סדרה של חמישה שיעורים הבנויים סביב רעיון גדול מרכזי. בכל פריט הוראה משולבות מיומנויות מרכזיות שאנו מבקשים להקנות לתלמידים, דיון בערכים שהלימוד מזמן עיסוק בהם והצעות לפרקטיקות מגוונות להוראה. לצד יחידות ההוראה נמצא מחולל הוראה שאליו תוכלו לגרור את הפריטים שבחרתם, לערוך אותם ולהפוך אותם לשיעורים מסוגים שונים: פנים אל פנים לצד שיעורים מקוונים וכן ללמידה מרחוק סינכרונית וא-סינכרונית. את השיעורים שהכנתם תוכלו לשמור בסביבה האישית שלכם ולחזור אליהם בכל עת.

יחידות ההוראה

תכנית הלימודים

לשאלות ולסיוע ניתן לפנות למדריכה הארצית לחטיבות הביניים עינת דן einatdan5@gmail.com

1.2 הוראת אזרחות בחטיבה העליונה

1.2.1 תכנית הבגרויות הגמישה - החל משכבת י' תשפ"ד

תוכנית הבגרויות הגמישה מאפשרת בחירה בין 4 מסלולים:

- א. מתווה ישן
- ב. מתווה חדש
- ג. "בשביל ישראל" - ממיר בגרות המשלב דיגיטל
- ד. נש"ף - נתיב שותפי פיתוח

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

א. מתווה ישן:

- היבחנות חיצוניות- בהיקף 70% - בחינת בגרות עם ציון שנתי ללא שאלת אשכול.

כלי העזר – [עברית](#) | [ערבית](#)

מבנה הבחינה - סמל שאלון- 034271: [עברית](#) | [ערבית](#)

[התאמות עבור תלמידים עם לקויות למידה](#)

[מטלות ביצוע](#) - בהיקף 30% - סמל שאלון- 034263 - על פי הדגמים והמחווים המפורטים במרחב הפדגוגי.

ב. מתווה חדש:

היבחנות חיצוניות- בהיקף 35%

- נושאי הלימוד אשר נכללים בבחינה החיצונית הרגילה (70%) יחולקו לשניים.
- לבחירת בית הספר יעמדו שתי בחינות חיצוניות שכל אחת מהן בהיקף של כ- 35%.
- בית הספר יבחר באחת מהן להיבחנות חיצוניות בהתאם לנושאים המצויים בה על פי כלי העזר.
- לא יינתן ציון שנתי לבחינה זו.
- אין מבחן מותאם בשאלון זה.
- הנושאים בהם בית הספר לא יבחר להיבחנות חיצוניות, יוערכו באמצעות משימות ביצוע (מבוקרות ומתוקפות) בהיקף של 35%.
- לא ניתן לבחור למשימות את הנושאים בהם התלמידים נבחנו בבחינה חיצונית.

כלי העזר תשפ"ד (חלוקה לפי חטיבות) - מתווה חדש: [עברית](#) | [ערבית](#)

דגם בחינה לפי חטיבות:

1. [חטיבת לאומיות וזכויות](#): [עברית](#) | [ערבית](#) | 2. [חטיבת עקרונות ורשויות](#): [עברית](#) | [ערבית](#)

סמלי שאלונים: [עברית](#) | [ערבית](#)

משימות ביצוע מבוקרות- בהיקף 35%

- בית הספר יבחר חטיבה עבור המשימות המבוקרות.
- למשימות יש לבחור חטיבה השונה מזו שנבחרה לבחינה החיצונית.

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

- בית הספר יבחר את שתי המשימות (לבחירת בית הספר אישי ו/או שיתופי).
- המשימות יעסקו בשני נושאים שונים מאותה חטיבה.
- שאר הנושאים הנלמדים בחטיבה, יהוו חלק מהציון הערכה הבית ספרי - 30%.
- כל משימת ביצוע מורכבת משישה שלבים: היכרות, הנחיות ללמידה, תכנון, ארגון מידע, טיוטה, הגשה סופית.
- המשימות יכתבו על אחת משלוש הפלטפורמות של משרד החינוך לפי בחירת בית הספר: מודל, גוגל, מיקרוסופט.
- המשימות יוגשו לבקרה מדגמית.

משימות ביצוע מבוקרות

משימות ביצוע- התאמות לעולים חדשים ולתלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים

מוזמנים להיכנס וללמוד דרך יחידות הכוורת על המשימות באזרחות:

פרזנטציה- המורה והתלמידים מחליפים תפקידים

נייר עמדה- "זאת העמדה שלי ואני עומד מאחוריה"

עיתון דיגיטלי- מה הסיפור? סטוריטלינג על הדרך "העיתון היומי שלי"

הערכה חלופית - בהיקף 30%

למידה והערכה של אשכול אחד לבחירה, נושאים נוספים מהחטיבה שנבחרה למשימות המבוקרות ולא נכנסו למשימות, ציוני הערכה לאורך הלמידה ותלמידאות.

במתווה זה, אין מטלת ביצוע.

דוגמאות למשימות הערכה בית ספריות, ניתן למצוא במרחב הפדגוגי אזרחות.

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

סמלי השאלונים לפי חטיבות

אשכול 2		אשכול 1		
034221	עקרונות ורשויות	034211	לאומיות וזכויות	משימה 1
034222	עקרונות ורשויות	034212	לאומיות וזכויות	משימה 2
034273		034273		הערכה חלופית
034225 - לאומיות וזכויות		034215 - עקרונות ורשויות		בחינה
034224 - לאומיות וזכויות		034214 - עקרונות ורשויות		עולים חדשים - בחינה

ג. "בשביל ישראל"

שמחים לשתף כי יצאנו לדרך עם כ- 60 כיתות אשר ילמדו כבר בשנה הקרובה בנתיב המשלב דיגיטל-קורס ממיר בגרות באזרחות- "בשביל ישראל".

בתוכנית "בשביל ישראל" ההוראה והלמידה הם על פי תכנית הלימודים באזרחות, אך באופן שונה מהרגיל. התוכנית משתמשת בכלים דיגיטליים ליצירת חוויה לימודית משמעותית בבית הספר. משמע, שילוב המחשב בהוראה תוך ניצול מרבי של הכלים הדיגיטליים לטובת חווית למידה עצמאית. השימוש ביתרונותיה של הלמידה המקוונת, יוצר קומה נוספת של למידה אינטרטיבית ומאפשר עיסוק בערכים והעצמת הקשר האישי בין המורה לתלמיד.

כל נושא המופיע בתוכנית הלימודים נלמד באופן המשלב בין שיעורים מקוונים שבהם התלמיד לומד באופן עצמאי מול מסך המחשב לבין שיעורים פנים-אל-פנים עם המורה בכיתה.

בתהליך הלמידה חווים התלמידים תהליכי למידה המשלבים יחד ידע, מיומנויות מסדר חשיבה גבוה ודיון בערכים. תפקיד המורה ללוות את תלמידיו במסע האישי שהם עושים בתוך החומר הנלמד.

כל תהליך הלמידה מתקיים במסגרת שיעורי אזרחות בכיתה (כולל השיעורים המקוונים) בהיקף של 6 ש' במהלך של שנתיים.

ציון הבגרות באזרחות מורכב ממטלות מצטברות לאורך כל תהליך הלמידה.

בית הספר יקבל תמיכה בתהליך והדרכה לאורך השנה.

למעוניינים להצטרף לנתיב זה בשנת תשפ"ה, יש לעקוב אחר הפרסומים במהלך השנה עבור ימי חשיפה וכן קול קורא להצטרפות.

ד. נש"ף - נתיב מורים שותפי פיתוח

נתיב מורים שותפי פיתוח בלימודי יסוד, מזמין את המורים לבנות תכנית הוראה, למידה והערכה חדשנית המבוססת על תוכנית הלימודים של תחום הדעת, אבל ייחודית לבית הספר ושונה מהנתיבים שהוצעו על ידי משרד החינוך –

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

תוכנית שיש בה חשיבה אחרת ולמידה אחרת. הנתבי מבוסס על הידע והניסיון שנצברו בתוכניות תמ"ר וחלוצי הערכה, אבל השאיפה היא לפרוץ דרכים חדשות.

ייחודו של הנתבי בכך שהמורה הוא הכוח המוביל את עיצובו. הוא מְזַמֵן ארגון מחדש של הלמידה, ובכך הוא יוצר מרחב אוטונומי לבית הספר ולמורים ומאפשר להם בחירה והזדמנויות להביא לידי ביטוי יצירתיות ויזמות ולממש את חזון בית הספר ורוחו. בית הספר יגבש קבוצת איכות של מורים שיהוו מודל לפיתוח תרבות בית ספרית המבוססת על גיוון בדרכי הוראה, למידה והערכה המשלבת פיתוח חשיבה מסדר גבוה במגוון פרקטיקות.

הרישום לנתבי זה נסגר לשנת תשפ"ד. יש לעקוב אחר הפרסומים עבור הצטרפות לשנת תשפ"ה. לפרטים נוספים ניתן לפנות למדריכים:

נעמה סורקיס קוניץ naamask@gmail.com או: תמיר לוי סבג - levyt10@walla.co.il

עולים חדשים - תכנית הבגרויות הגמישה- שכבה י

עולים חדשים

1. מתווה ישן על פי הנהלים הקיימים בהמשך החוזר.

2. מתווה חדש:

[כלי עזר לפי חטיבות- עולים חדשים](#)

דגם בחינה לפי חטיבות עבור עולים חדשים:

1. [חטיבת לאומיות וזכויות](#) 2. [חטיבת עקרונות ורשויות](#)

[הנחיות להתאמת המשימות המבוקרות לעולים חדשים ותלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים](#)

1.2.2 למידה והבחנות - תלמידי י"א-י"ב

תלמידי י"א- י"ב תשפ"ד ממשיכים בתוכנית הלימודים שהייתה נהוגה עד כה על פי המסלולים הקיימים- היבחנות חיצונית באחד מארבעת מקצועות המח"ר כאשר מיקוד קורונה וחוקי מענה ממשיכים גם בשנה זו. הציון הכולל יהיה על פי חישוב של 80% בחינה ו- 20% מטלת ביצוע. יש לשמור את אקסל הציונים, המחווה ותיעוד של כלל רכיבי ההערכה שעל פיהם נקבע הציון. על בית הספר לשמור מגוון של עבודות ברמות ביצוע שונות לצורכי בקרה ומשוב.

1. נושאי ליבה ואשכולות בחירה להיבחנות חיצונית או להערכה בית ספרית (80% - סמל שאלון: 34281).

- [מיקוד הלמידה \(כלי העזר\)](#)
- [הנחיות היבחנות עבור לקויי למידה](#)

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

2. מטלת ביצוע (20% - סמל שאלון 34283).

מטלת ביצוע מהווה הערכה חלופית בית ספרית בהיקף של 20% (סמל שאלון 34283).
דיווח ציוני מטלות הביצוע יהיה באמצעות שימוש באפליקציה. המורה יקבל הודעה עם קישור לטלפון הנייד וזאת רק לאחר שרכז הבגרויות הזין במערכת השילובית את הכיתות ואת המורים ושייך אותם.
יש לדווח ציונים עד לתאריך האחרון לדיווח ציונים בית ספריים על-פי הנחיות אגף הבחינות שתפורסמה בהמשך.
שימו לב כי חלופת מעורבות חברתית תוכר לתלמיד כעבודת סיום שנה במסגרת המעורבות החברתית וכן יוכרו שעות המיזם הקבוצתיות.

להסברים, מחוונים ודוגמאות אפשר להיכנס [למטלות הביצוע במרחב הפדגוגי](#).

• עולים חדשים

הנחיות לבחינת העולים על-פי המיקוד לשנת תשפ"ב ולמטלת הביצוע לעולים חדשים נמצאות [במרחב הפדגוגי](#).

[מבחן מותאם לעולים חדשים](#).

תלמיד עולה חדש יכול לבחור להגיש מטלת ביצוע המיועדת לכלל התלמידים או [מטלת ביצוע המיועדת לעולים חדשים](#).

לתשומת ליבכם: תלמידים עולים שבחורים לגשת לתוכנית הרגילה יהיו זכאים לקבל את נקודות הבונוס בבחינה החיצונית בלבד בהתאם למפורט בחוזר מנכ"ל.
כתיבת מטלת ביצוע אינה מזכה את התלמיד בנקודות בונוס נוספות.

• בחינות לאקסטרניים ונבחני משנה

תלמידים אקסטרניים ונבחני משנה נדרשים לגשת לשתי בחינות חיצוניות:

1. בחינה הזוהר לבחינה של התלמידים האינטרניים שמשקלה 80% - סמל שאלון 34281
2. בחינה חיצונית נוספת שמשקלה 20% - סמל שאלון 34282 (אין מיקוד לבחינה זו).

[למידע על בחינות במסלול האקסטרני וחומר הלימוד](#)

הערה - נבחני משנה שיש להם את אחד מרכיבי הציון מהעבר (מבחן 80% או מטלת ביצוע) יידרשו להשלים רק את החלק החסר ו/או לחזור רק על השאלון שאותו הם רוצים לשפר.

1.2.3 תוכנית נש"ף (נתיב שותפי פיתוח) באזרחות

תוכניות נש"ף ממשיכות עם שכבות י"א, י"ב שכבר נמצאות בתכנית.

צוות מדריכי תוכנית נש"ף:

תמיר לוי-סבג - מדריך מרכז תכניות תמ"ר 050-4551477 levyt10@walla.com

סמר אמארה- מדריכת תמ"ר לחברה הערבית 0503036446 s_smr_e@hotmail.com

נעמה סורקיס-קוניץ: מדריכת לומד עצמאי וחלוצי הערכה 052-6176641 naamask@gmail.com

שרית אלוני - מדריכת חלוצי הערכה 054-4413370 saritaloni@gmail.com

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

1.2.4 כתיבת עבודות גמר באזרחות 5 יח"ל

כתיבת עבודת גמר באזרחות היא משימה לימודית משמעותית וייחודית בדגש מחקרי המאפשרת לתלמיד התמודדות מעמיקה ומאתגרת ועיסוק בסוגיה שהיא מעבר לנלמד בבית הספר ובתוכנית הלימודים והבחינות. לשם הכנת העבודה מתבסס התלמיד על ידע מדעי עדכני בתחום הדעת, על דרכי מחקר ועל דרכי עבודה מדעיות. זאת בליווי ובהדרכה של מנחים חוקרים ואנשי מדע.

עבודת הגמר באזרחות היא בהיקף חמש יחידות לימוד ויכולה להיחשב כמשימת היבחנות נוספת ל- 2 יח"ל החובה (עבודת גמר לא צמודה) או כמשימה המחליפה את חובת ההיבחנות במקצוע (עבודת גמר צמודה).

[לאתר הפיקוח על עבודות-הגמר.](#)

[הנחיות לכתיבת הצעת מחקר לעבודת גמר באזרחות ומחוונים.](#)

פרטים נוספים: תמיר לוי סבג – מדריך לעבודות גמר באזרחות levyt10@walla.com נייד: 0504551477

1.2.5 הרחבה/ הגבר 5 יח"ל באזרחות

הגבר באזרחות - אפשר להרחיב את לימודי החובה באזרחות ל- 5 יחידות לימוד במסגרת מגמת אזרחות. לימודי הגבר באזרחות תורמים לחינוך אזרחי ולהנהגה ערכית של בני הנוער. תכני ההוראה מטפחים חשיבה ביקורתית, אחריות ציבורית ורגישות חברתית. תלמידי המגמה משתתפים בפעילויות ייחודיות.

במסגרת התוכנית נלמדים הנושאים הבאים: "אתגר הרווחה במדינה דמוקרטית" בהיבחנות חיצונית, הערכה חלופית בנושא: "החברה הערבית בישראל" או "דת, חברה ומדינה בישראל" ומיזם (עבודת חקר בקבוצות) בנושא שנתון לבחירת המורה והתלמידים.

מיקוד הלמידה יישאר כפי שהיה. פרטים אצל המדריכה הארצית.

לכל שאלה בנושא יחידות וכיתות ההגבר ניתן לפנות למדריכה הארצית המרכזת נושא זה:

אלישבע כהן: e7cohen@gmail.com

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

2. פיתוח מקצועי

2.1 פיתוח מקצועי- השתלמויות

במהלך השנה יתקיימו מספר מסלולים לפיתוח מקצועי:

1. איחוד מול ייחוד

2. השתלמויות מפמ"ר

3. הכוורת

1. **איחוד מול ייחוד** - השתלמויות מקוונות סינכרוניות וא-סינכרוניות שיעסקו במספר תחומים מגוונים, כגון: הבינה המלכותית, הלומד העצמאי, שילוב מיומנויות sel בהוראת האזרחות, למידה בדרך החקר, הוראה עבור אוכלוסיות בעלי צרכים ייחודיים.
2. **השתלמויות מפמ"ר** - השתלמויות מקוונות דרך מרכזי הפסג"ה אשר יעסקו במגוון רחב של נושאים- הטמעת תכנית הבגרות הגמישה, הוראת אזרחות עבור תלמידי אגף שח"ר, הטמעת תכנית הלימודים החדשה לחט"ב ונושאי העשרה.
3. **הכוורת:**

בכוורת יחידות א-סינכרוניות מקוונות, מושקעות וידידותיות, של 3 שעות למידה עצמית בבית, בכל זמן ומכל מקום, והמורה יכול לבחור לעצמו את התכנים שהוא חושב שיסייעו לו באופן מקצועי, תוך צבירת גמול.

בכוורת ניתן ללמוד באחד מ 4 ערוצים:

- א. **הערוץ הגמיש** - המורה בוחר יחידות לפי בחירתו, בליווי מנטור המסייע למורה בדרכו, ומהווה כתובת אנושית לתמיכה, ועידוד. מסלול זה כבר פתוח ללמידה.
- ב. **הערוץ המשולב** - מסלול המשלב בין יחידות ותכנים הנלמדים במסגרות אחרות (השתלמויות בית ספריות | פסגות | אחר) ויחידות מתאימות בכוורת, או יחידות לבחירת המורה בכוורת. ניתן יהיה לשלב יחידות כוורת בהשתלמויות בית ספריות. המסלולים המשולבים יתחילו לפעול בשנת הלימודים הבאה.
- ג. **הערוץ הממוקד** - השתלמויות מקוונות מונחות של 30 שעות, לפי נושא/מסלול או תוכן מוגדר. מידע בנושא הערוצים הממוקדים בתחום הדעת ניתן לקבל מהמפמ"ר וצוות המדריכים.
- ד. **למידה עצמית**, ללא גמול - פתוחה תמיד לכל מורה, 365 ימים בשנה 24/7. מוזמנים להיכנס ולהתרשם מהפלטפורמה, מחוויית לימודים חדשנית ומהנה.

[לסרטון הסבר](#)

[להתרשמות מהסביבה](#)

[להרשמה למסלול הגמיש בסמסטר קיץ](#)

במהלך השנה מתפרסמות אפשרויות מגוונות לפיתוח מקצועי. ניתן להישאר מעודכנים באמצעות הצטרפות לאחת מקבוצות הווטסאפ השקטות שלנו: [אזרחות מרחוק](#)

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

לפרטים ושאלות ניתן לפנות למור ברנד המדריכה הממונה על הפיתוח המקצועי:
morbrand1@gmail.com

2.2 רישיון הוראה

רישיון ההוראה הוא שמתיר למורה לעסוק במקצוע ההוראה במערכת החינוך בישראל. קיימים מספר תנאים למתן רישיון הוראה באזרחות המפורטים בחוזר מנכ"ל סד/2 (א) ובאתר מפמ"ר. לשאלות נוספות אפשר לפנות לגב' מירב פירו- יצחק (הממונה על הרישיונות בכל תחומי הדעת) - תחום תנועת עובדי הוראה רישוי והסמכה, טלפון: 0733935101 דוא"ל: meravpi@education.gov.il או למדריכת אזרחות, גב' איריס אלטרגוט: irisgot1@gmail.com

3. סיורים לימודיים באזרחות

אנו ממליצים בחום לתבל את לימודי האזרחות בפעילויות מחוץ לכיתה. רשימת אתרים מומלצים ואנשי קשר לתיאום אפשר למצוא במרחב הפדגוגי. נעדכן כי מרכז המבקרים של הכנסת חידש את פעילותו. מוזמנים לתאם סיורים וכן אפשר דרכם לתאם סיורים משולבים כנסת-בית משפט. מוסד מבקר המדינה מזמין אתכם לשיתופי פעולה והזמנת בכירי המשרד להרצאות בחינם בבתי הספר

חופשה נעימה וחזרה מוצלחת ובטוחה לשנת הלימודים הבאה,

בברכה,

עינת אוחיון

מפמ"ר אזרחות ומנהלת אגף מורשת, חברה ורוח (בפועל)

וכל צוות ההדרכה

העתקים:

ד"ר טלי יניב, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
גב' אלה מוזס, מנהלת האגף לחינוך ע"ס
גב' שוש נגר, ראש מינהל החמ"ד
מר דויד גל, מנהל אגף הבחינות
גב' שירין חאפי נאטור, מנהלת אגף החינוך לערבים
גב' איה חיראדין, ממונה על החינוך הדרוזי